

Decăderea în procesul civil

Forfeiture in Civil Proceedings

Dr. Ionuț Adrian ȘIPEȚAN*
Judecător, Tribunalul Timiș

Abstract

Civil procedure would be inconceivable without the existence of time limits intended to organize judicial activity, structure the procedural framework, and discipline the litigants. In this context, forfeiture serves merely to sanction the inaction of certain parties, their lack of due diligence, or even the intent to surprise the adverse party.

The instances wherein the Code of Civil Procedure stipulates, whether explicitly or implicitly, the loss of procedural rights not exercised within the prescribed time limit are numerous, given that the failure to observe any peremptory deadline is liable to trigger the sanction of forfeiture.

The analysis of several instances of forfeiture's application, particularly before the court of first instance, serves to draw attention to this legal institution, especially since the loss of procedural rights can decisively influence the final outcome of the proceedings.

Keywords: *forfeiture; sanction; peremptory deadline; fair trial; procedural obligations.*

Rezumat

Procesul civil nu ar putea fi conceput fără existența unor termene care să ordoneze activitatea judiciară, să structureze configurația procedurii și să disciplineze justițiabilii. În acest context, decăderea nu vine decât să sancționeze pasivitatea unor părți, lipsa lor de diligență sau chiar intenția de a surprinde partea adversă.

Ipotezele în care Codul de procedură civilă prevede, în mod explicit sau implicit, pierderea drepturilor procesuale neexercitate în termen sunt numeroase, ținând cont că încălcarea oricărui termen imperativ este de natură să facă aplicabilă sancțiunea decăderii.

* sipetan_ionut@yahoo.com.

Analiza câtorva ipoteze de aplicare a decăderii, în special în fața primei instanțe, este de natură să atragă atenția asupra acestei instituții, mai ales că pierderea unor drepturi procesuale poate influența în mod decisiv soluția finală a procesului.

Cuvinte-cheie: *decădere; sancțiune; termen imperativ; proces echitabil; obligații procesuale.*

1. Considerații introductive

Procesul civil a fost definit ca fiind activitatea desfășurată de către instanță, părți, organe de executare și alte persoane sau organe care participă la înfăptuirea justiției în cauzele civile, în vederea realizării sau stabilirii drepturilor și intereselor civile deduse judecății și executării silite a hotărârilor judecătorești sau a altor titluri executorii, conform procedurii prevăzute de lege¹.

Reținem din această definiție că scopul procesului civil nu poate fi atins în orice condiții sau prin orice mijloace, fiind obligatoriu ca restabilirea ordinii de drept să parcurgă anumite etape și acte procedurale, fiind consacrată o anumită formalitate a activității judiciare, formalitate care nu este în sine contrară dreptului la un proces echitabil. În acest sens există o bogată și constantă jurisprudență a Curții Constituționale² prin care s-a stabilit că accesul liber la justiție semnifică faptul că orice persoană poate sesiza instanțele judecătorești în cazul în care consideră că drepturile, libertățile sau interesele sale legitime i-au fost încălcate, iar nu faptul că acest drept de acces la justiție nu poate fi supus niciunei condiționări, competența de a stabili regulile de desfășurare a procedurii în fața instanțelor judecătorești revenindu-i legiuitorului, conform art. 126 alin. (2) din Constituție. Mai mult, exercitarea unui drept de către titularul său nu poate avea loc decât cu respectarea cadrului legal stabilit de legiuitor, care, potrivit textului din Legea fundamentală menționat, are deplina legitimitate constituțională de a stabili procedura de judecată.

În acest context art. 10 alin. (1) C. pr. civ. stabilește, cu titlu de principiu, că părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia.

Pentru studiul de față ne vom opri atenția asupra obligației procesuale a părților de a îndeplini actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător. Din aceste prevederi edictate de legiuitor transpare o anumită caracteristică a

¹ V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu, *Drept procesual civil*, ediția a 2-a, Editura Național, București, 2018, p. 38.

² Decizia nr. 314 din data de 11 mai 2021 pronunțată de Curtea Constituțională a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1000 din data de 20.10.2021, Decizia nr. 283 din data de 27 martie 2012, pronunțată de Curtea Constituțională a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 366 din data de 30 mai 2012.

procesului civil, și anume că desfășurarea acestuia nu este haotică sau lăsată exclusiv în sarcina părților, ci există un cadru legal bine definit, o anumită structură, nefiind suficient pentru o parte doar să deducă judecății o pretenție.

Legiuitorul a fost dintotdeauna preocupat de configurarea eficientă a procesului civil atât în România, cât și în alte țări europene, iar evoluția istorică ne arată că, dacă inițial judecătorul nu avea un rol pronunțat în cauză, motorul litigiului fiind părțile, ulterior concepția s-a schimbat, apreciindu-se că buna administrare a justiției nu privește doar interesele părților, ci și interesul public³. În acest sens se conferă judecătorului prerogative noi, elemente de rol activ, printre aceste mijloace numărându-se și aplicarea de sancțiuni procedurale precum decăderea, suspendarea ori perimarea, chiar și din oficiu.

Decăderea, ca instituție a dreptului procesual civil, se află în strânsă legătură cu expirarea unui termen sau cu depășirea unui anume moment procesual, menirea ei fiind de a asigura cursivitate și continuitate procesului civil, părțile fiind expuse unor consecințe nefaste în ipoteza neîndeplinirii obligațiilor prevăzute de lege.

2. Definirea sancțiunii decăderii

Decăderea reprezintă acea sancțiune procedurală care constă în pierderea dreptului de a îndeplini un act de procedură, dacă nu a fost respectat termenul imperativ prevăzut de lege sau stabilit de instanță⁴. În acest sens, art. 185 C. pr. civ. prevede că în ipoteza în care un drept procesual trebuie exercitat într-un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercitarea dreptului, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Actul de procedură făcut peste termen este lovit de nulitate.

În raport de noua reglementare a decăderii s-a observat că există două elemente de noutate față de vechiul Cod de procedură civilă:

1) domeniul de aplicare al sancțiunii decăderii este extins, raportat la reglementarea art. 103 vechiul C. pr. civ., întrucât aceasta nu se mai aplică exclusiv în situația nesocotirii unor termene legale, ci și pentru nerespectarea termenelor procesuale, stabilite de către instanța de judecată⁵;

2) privitor la această sancțiune, s-a reținut că, asemenea sancțiunii nulității, nici decăderea nu operează *ope legis*, trebuind să fie constatată de către instanța de judecată. Se consideră că în situația în care s-au epuizat toate modalitățile sau ocaziile prin care putea fi invocată decăderea, fără ca aceasta să fie constatată, aceasta se acoperă definitiv⁶.

Codul civil face referire la noțiunea de decădere în art. 2545, însă nu trebuie făcută confuzie între cele două instituții, fiind reglementată atât o decădere de drept substanțial,

³ Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *Drept procesual civil. Procedura în fața primei instanțe și în căile de atac*, Editura Solomon, București, 2020, p. 56.

⁴ P. Pop, *Sancțiuni procedurale în procesul civil*, Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 190, G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 313.

⁵ M. Tăbărcă, *Drept procesual civil*, vol. I, *Teoria generală*, Editura Universul Juridic, 2013, p. 798.

⁶ *Ibidem*, p. 803.

cât și o decădere de drept procesual⁷. Cu toate că efectele sunt similare, există și importante distincții.

Spre exemplu, termenele de decădere din dreptul material nu sunt pasibile de repunere în termen, care este o instituție proprie termenelor de drept procesual⁸. Totodată, decăderea de drept procesual se invocă pe cale de excepție, pe când decăderea de drept material se poate valorifica pe cale de apărare.

3. Ipoteze de decădere din drepturile procesuale

Codul de procedură civilă folosește de nu mai puțin de 37 de ori sintagma „decădere” în cuprinsul articolelor sale, ceea ce denotă importanța acestei instituții în procesul civil, precum și impactul consistent în desfășurarea activității judiciare. Suplimentar față de indicarea expresă a sancțiunii decăderii, aceeași sancțiune intervine ori de câte ori nu se exercită un drept procesual în termenul imperativ prevăzut în acest scop. Astfel, legiuitorul poate să indice în mod explicit sancțiunea decăderii, cum este cazul art. 178 alin. (5) C. pr. civ., unde se stabilește că toate cauzele de nulitate a actelor de procedură deja efectuate trebuie invocate deodată, sub sancțiunea decăderii părții din dreptul de a le mai invoca, sau poate determina termenul în care trebuie efectuat un act procesual, cum este cazul art. 468 alin. (1) C. pr. civ., care reglementează termenul de 30 de zile pentru exercitarea apelului, ori poate dispune ca un anumit act să fie efectuat până la un anumit moment procesual sau într-o anumită ordine, cum este cazul art. 44 alin. (1) C. pr. civ., referitor la posibilitatea de recuzare a judecătorului, însă numai înainte de începerea dezbaterilor.

În continuare vom dezvolta câteva situații care atrag decăderea părții din drepturile procesuale, cu precădere referitoare la procedura în fața primei instanțe.

3.1. Decăderea din dreptul de a formula cererea de recuzare

Dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁹, impune să fie audiată cauza de către o instanță independentă și imparțială.

Prin independență se înțelege independența față de alte puteri (executivă și legislativă) și independența față de părți, iar imparțialitatea se definește, de regulă, prin lipsa oricărei prejudecăți sau atitudini părtinitoare.

Un mijloc procedural prin care o parte poate reclama lipsa de independență sau imparțialitate a unui judecător este formularea unei cereri de recuzare. Prin intermediul unei astfel de cereri, partea pretinde retragerea unui judecător de la soluționarea unei

⁷ P. Pop, *op. cit.*, p. 184.

⁸ A. Suciu, *Distincțiile dintre decăderea din drepturile procesuale și decăderea aplicabilă termenelor din dreptul substanțial*, disponibil la adresa <https://www.universuljuridic.ro/distinctiile-dintre-decaderea-din-drepturile-proce-suale-si-decaderea-aplicabila-termenelor-din-dreptul-substantial/>.

⁹ Convenția din 4 noiembrie 1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

cauze, apreciind că acesta este incompatibil, fiind incident unul dintre cazurile enumerate la art. 41 sau 42 C. pr. civ.

În conformitate cu art. 44 alin. (1) C. pr. civ., judecătorul aflat într-o situație de incompatibilitate poate fi recuzat de oricare dintre părți înainte de începerea oricărei dezbateri.

De asemenea alin. (2) al aceluiași articol aduce o nuanță în privința termenului în care poate fi formulată cererea de recuzare, stabilind că dacă motivele de incompatibilitate s-au ivit ori au fost cunoscute de parte doar după începerea dezbaterilor, aceasta trebuie să solicite recuzarea de îndată ce acestea îi sunt cunoscute.

Așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate¹⁰, recuzarea se propune înainte de începerea oricăror dezbateri, inclusiv dezbateri asupra admisibilității mijloacelor de probă sau a excepțiilor procesuale, iar nu numai asupra fondului cauzei. Cu titlu de excepție, dacă motivele de incompatibilitate s-au ivit ori au fost cunoscute de parte doar după începerea dezbaterilor, aceasta trebuie să solicite recuzarea de îndată ce acestea îi sunt cunoscute, reglementare care lasă la aprecierea instanței competente să soluționeze cererea de recuzare dacă ea este formulată în termen, fiind necesar a se stabili momentul la care partea interesată a cunoscut existența motivului de recuzare.

3.2. Decăderea pârâtului din dreptul de a invoca neîndeplinirea procedurii prealabile

Conform art. 193 alin. (1) C. pr. civ., sesizarea instanței se poate face numai după îndeplinirea unei proceduri prealabile, dacă legea prevede în mod expres aceasta, iar alin. (2) stabilește că neîndeplinirea procedurii prealabile nu poate fi invocată decât de către pârât prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii.

Reținem din cuprinsul acestor norme că atunci când legea prevede în mod expres, parcurgerea unei proceduri prealabile este obligatorie pentru reclamant, existând, în caz contrar, riscul de a i se opune inadmisibilitatea demersului său, cu consecința respingerii cererii de chemare în judecată, întrucât sesizarea instanței nu a respectat toate exigențele legale.

Prin instituirea unei proceduri prealabile, legiuitorul a urmărit mai multe scopuri, și anume: degrevarea instanțelor judecătorești, stimularea soluționării amiabile, extrajudiciare a cauzelor, posibilitatea dată autorității administrative să revoce sau să modifice propriul act administrativ, stimularea executării benevole a obligației prin somarea prealabilă a debitorului¹¹.

Spre exemplu, în procedura specială a ordonanței de plată, art. 1015 C. pr. civ., creditorul are îndatorirea de a-l soma în prealabil pe debitor să achite suma datorată în termen de 15 zile de la primirea somației, absența dovezii de comunicare a somației neputând fi complinită, sancțiunea incidentă fiind inadmisibilitatea cererii¹².

¹⁰ D.N. Theohari, în G. Boroi (coordonator), *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I, Art. 1-526, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 128.

¹¹ Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *op. cit.*, p. 3.

¹² C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea specială*, ediția a 9-a, Editura C.H. Beck, București, 2019, p. 166.

Din perspectiva caracterului normelor care configurează obligația parcurgerii unei proceduri prealabile, s-a remarcat că în mod justificat legiuitorul le tratează ca ocrotind cu precădere interesele pârâtului, nefiind chestiuni de ordine publică¹³.

Cu toate acestea, există și o excepție, anume ipoteza descrisă de art. 193 alin. (3) C. pr. civ., care prevede că la sesizarea instanței cu dezbaterea procedurii succesorale, reclamantul va depune o încheiere emisă de notarul public cu privire la verificarea evidențelor succesorale prevăzute de Codul civil, în acest caz neîndeplinirea procedurii prealabile urmând a fi invocată de către instanță, din oficiu, sau de către pârât. Prin urmare, cu toate că atașarea încheierii emise de notarul public este văzută drept o procedură prealabilă, ceea ce înseamnă că lipsa ei ar fi putut fi invocată doar de partea adversă, legiuitorul acordă instanței posibilitatea de a invoca din oficiu această neregularitate, considerând că în această ipoteză nu sunt la mijloc doar interese de ordine privată.

3.3. Decăderea din dreptul de a propune probe și de a invoca excepții relative

Una dintre obligațiile părților în procesul civil este de a-și proba pretențiile și apărările, așa cum statuează art. 10 alin. (1) C. pr. civ., sarcina probei aparținând celui care face o susținere, în conformitate cu prevederile art. 249 C. pr. civ. și cu adagiul latin *actori incumbit probatio*. Prin urmare, activitatea de dovedire a propriilor afirmații este una fundamentală în economia litigiului, o pretenție sau o apărare nesusținută de ansamblul probator neputând fi avută în vedere de instanța de judecată.

Cu toate că de exigența probării susținerilor și a apărărilor depinde soluția finală asupra disputei dintre părți, legiuitorul nu a permis ca propunerea și administrarea mijloacelor de probă să fie realizată oricând, ci a stabilit o anumită rigoare procesuală, impunând termene-limită a căror nerespectare atrage aplicarea de sancțiuni.

În privința însemnătății legilor de procedură, în literatura de specialitate¹⁴ s-a arătat că numai reguli statornice și bine chibzuite pot pune rânduială și uniformitate în mersul contestațiilor și numai asemenea reguli pot asigura situații și drepturi egale pentru toți împlicinații, lipsa formelor și regulilor prealabil stabilite conducând la arbitrar și la un regim constant de nesiguranță și de surprinderi, prielnic, prin excelență, șicanei și vexațiunilor.

Astfel, potrivit art. 254 alin. (1) C. pr. civ., probele se propun, sub sancțiunea decăderii, de către reclamant prin cererea de chemare în judecată, iar de către pârât prin întâmpinare, dacă legea nu dispune altfel. Ele pot fi propuse și oral, în cazurile anume prevăzute de lege.

Este reglementată o ipoteză în care sancțiunea decăderii operează în raport de un anumit act de procedură care trebuie efectuat în cauză și nu prin instituirea unui termen

¹³ Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *op. cit.*, p. 5.

¹⁴ E. Herovanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, Editura Institutul de Arte Grafice Viața Românească, Iași, 1926, pp. 5-7.

fix, fiind imperativ ca probele să fie propuse prin cererea de chemare în judecată sau prin întâmpinare.

În acest sens, prevederile art. 254 alin. (1) C. pr. civ. se corelează cu dispozițiile art. 208 alin. (2) C. pr. civ., acest din urmă text legal stabilind că nedepunerea întâmpinării în termenul prevăzut de lege atrage decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică, dacă legea nu prevede altfel.

Prin urmare, dacă pârâtul nu-și respectă obligațiile impuse de lege, situația sa juridică se va deteriora semnificativ prin pierderea posibilității de a proba apărările și de a invoca excepții relative, însă conform art. 263 C. pr. civ., partea decăzută din dreptul de a administra o probă va putea totuși să se apere, discutând în fapt și în drept temeinicia susținerilor și a dovezilor părții potrivnice.

Trebuie reținut că sancțiunea decăderii intervine și în situația în care, ca excepție, nu este obligatorie depunerea întâmpinării, dar pârâtul nu îndeplinește obligațiile care îi revin pentru a-și pregăti apărarea pentru primul termen de judecată și de a propune probele prin care să își susțină poziția procesuală, obligații despre care a fost informat prin citație, conform art. 157 alin. (2) teza a 2-a C. pr. civ.¹⁵

În ceea ce privește posibilitatea ca instanța din oficiu să invoce decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții relative, în măsura în care nu a depus întâmpinare în termenul legal, s-a argumentat că instanța are dreptul și, totodată, obligația de a invoca din oficiu această sancțiune întrucât art. 254 alin. (2) pct. 5 C. pr. civ. prevede necesitatea unui acord expres al tuturor părților pentru înlăturarea decăderii, acord care nu poate fi dedus pe cale de interpretare din absența părților la termen¹⁶.

Neglijența pârâtului de a depune întâmpinare față de cererea de chemare în judecată prin intermediul căreia să își exprime poziția procesuală în raport de motivele de fapt și de drept ale acțiunii are consecințe și asupra excepțiilor procesuale relative care ar putea fi opuse. Astfel, spre exemplu, dacă pârâtul rămâne în pasivitate pe parcursul termenului de depunere a întâmpinării, ulterior nu ar mai putea invoca excepția lipsei parcurgerii procedurii prealabile sau excepția necompetenței teritoriale relative, pierzând oportunitatea de a invoca anumite neregularități ale cererii de chemare în judecată.

Prevederile legale din materia regimului juridic de invocare a excepției de necompetență vin să confirme ceea ce art. 208 alin. (2) C. pr. civ. stabilește cu titlu general, având în vedere că, potrivit art. 130 alin. (3) C. pr. civ., necompetența de ordine privată poate fi invocată doar de către pârât prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii.

3.4. Decăderea din dreptul de a modifica cererea

În măsura în care reclamantul dorește să modifice cererea de chemare în judecată inițială, prin schimbarea părților, obiectului sau a cauzei, și, eventual, să propună noi

¹⁵ Gh. Durac, *Drept procesual civil. Partea generală*, Editura Hamangiu, București, 2020, p. 316.

¹⁶ D.N. Theohari în G. Boro (coordonator), *op. cit.*, p. 498.

probe, are posibilitatea să o facă, în condiții mai puțin restrictive, până la primul termen de judecată la care este legal citat. În acest sens, art. 204 alin. (1) C. pr. civ. prevede că reclamantul poate să își modifice cererea și să propună noi dovezi, sub sancțiunea decăderii, numai până la primul termen la care acesta este legal citat, iar alin. (3) al aceluiași articol stabilește că modificarea cererii de chemare în judecată peste termenul prevăzut la alin. (1) poate avea loc numai cu acordul expres al tuturor părților.

Momentul temporal de referință care marchează o posibilă incidență a sancțiunii decăderii este, prin urmare, primul termen la care acesta este legal citat. Spunem că decăderea rămâne o posibilitate și după acest termen întrucât părțile au posibilitatea de a o înlătura, prin acordul expres de a se lua act de modificarea cererii.

Din formularea art. 204 alin. (1) C. pr. civ., rezultă că și în ipoteza în care cauza nu ar fi în stare de judecată la primul termen, ci s-ar solicita, spre exemplu, amânarea cauzei de către părți în vederea angajării unui avocat, obligația reclamantului de a formula cererea modificatoare până la acest termen subzistă, singura condiție cerută fiind ca reclamantul să fi fost legal citat¹⁷.

Cu privire la exigența modificării cererii într-un termen prevăzut de lege, Curtea Constituțională a arătat că soluția legislativă adoptată reprezintă opțiunea legiuitorului care a dorit disciplinarea părților, precum și asigurarea celerității procesului, permițând astfel o bună desfășurare a judecății într-un termen optim și previzibil, în sensul art. 6 C. pr. civ., element component al termenului rezonabil, reglementat de art. 21 alin. (3) din Constituție¹⁸.

3.5. Decăderea din dreptul de a contesta scrierea sau semnătura

Unul dintre mijloacele de probă cele mai folosite în procesul civil este reprezentat de înscrisuri, ținând cont de ușurința cu care acestea pot fi administrate în cauză, dar și de împrejurarea că înscrisurile sunt dovezile care se utilizează, de regulă, pentru probarea actelor juridice.

Atunci când o parte depune la dosar un înscris sub semnătură privată, cealaltă parte este dator să iasă din pasivitate și să-și exprime poziția față de acest mijloc de probă. Astfel, conform art. 301 alin. (1) C. pr. civ., acela căruia i se opune un înscris sub semnătură privată este dator fie să recunoască, fie să conteste scrierea ori semnătura.

Dacă partea alege să conteste scrierea sau semnătura, ea trebuie să se conformeze dispozițiilor finale ale articolului menționat anterior și să formuleze contestația la primul termen după depunerea înscrisului, sub sancțiunea decăderii, care poate fi invocată și din oficiu de instanță¹⁹.

Contestarea trebuie să provină exclusiv de la partea care are calitatea de parte în proces și numai dacă înscrisul i se opune ca probă. Ea nu poate fi inițiată de alt participant

¹⁷ D.N. Theohari, *op. cit.*, p. 492.

¹⁸ Decizia nr. 860 din 10 decembrie 2015 pronunțată de Curtea Constituțională, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 17 februarie 2016.

¹⁹ Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *op. cit.*, p. 195.

la proces ori de către instanță ori dacă înscrisul este adus în proces cu un alt scop, de exemplu dacă este folosit ca mostră de scriere pentru verificarea altui înscris ori ca mijloc material de probă²⁰.

3.6. Decăderea din dreptul de a denunța ca fals un înscris

Conform art. 304 alin. (1) C. pr. civ., dacă cel mai târziu la primul termen după prezentarea unui înscris folosit în proces una dintre părți declară că acesta este fals prin falsificarea scrierii sau semnăturii, ea este obligată să arate motivele pe care se sprijină. Este, astfel, reglementată posibilitatea înscrierii în fals cu privire la un înscris folosit ca mijloc de probă în procesul civil, fie prin demonstrarea falsului intelectual, adică atestarea cu știință a unei împrejurări necorespunzătoare adevărului, fie a falsului material, respectiv a plăsmuirii sau alterării înscrisului.

Denunțarea ca fals privește, de regulă, înscrisurile autentice întrucât acestea se bucură de o forță probantă superioară în ceea ce privește rezultatul constatărilor personale ale agentului instrumentator, însă se acceptă că și înscrisurile sub semnătură privată pot fi denunțate ca fiind false, însă numai sub aspectul unui eventual fals material, nefiind admisibil a se invoca un fals intelectual, așa cum se admite pentru înscrisurile autentice²¹.

Este de observat că în cuprinsul art. 304 alin. (1) C. pr. civ. nu se mai regăsește menționată expres sancțiunea decăderii dacă partea ar denunța înscrisul ca fals ulterior primului termen după prezentarea înscrisului, însă, chiar și cu această formulare mai puțin precisă a normei, termenul trebuie privit ca peremptoriu, astfel că depășirea limitei sale este sancționată cu decăderea, potrivit art. 185 alin. (1) C. pr. civ.²², sancțiunea care poate fi invocată din oficiu și de instanță.

Și acest text legal a fost criticat în fața Curții Constituționale, invocându-se, în esență, că prevederile de lege criticate îngrădesc dreptul părții de a denunța ca fals un înscris folosit în proces de partea adversă de la momentul la care cunoaște sau are suspiciunea rezonabilă că înscrisul depus în fața instanței este un fals, întrucât momentul la care află că înscrisul respectiv este un fals poate fi un moment mult ulterior depunerii acestuia, iar nu momentul impus de prevederile art. 304 C. pr. civ.

Curtea Constituțională a respins criticile formulate și a arătat că textul de lege menționat asigură stabilitatea și securitatea circuitului juridic civil, contribuind la impunerea disciplinei procedurale inerente soluționării definitive a cauzelor²³. Mai mult, prevederile de lege supuse controlului nu aduc atingere dreptului de acces liber la justiție în substanța sa, având în vedere că partea interesată are posibilitatea legală de a solicita constatarea falsului chiar și în cazul în care a depășit termenul procedural prevăzut de art.

²⁰ V. Dănăilă în G. Boroi (coordonator), *op. cit.*, p. 630.

²¹ Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *op. cit.*, p. 197.

²² V. Dănăilă în G. Boroi (coordonator), *op. cit.*, p. 635.

²³ Decizia nr. 365 din 29 iunie 2023 pronunțată de Curtea Constituțională, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 914 din 10 octombrie 2023.

304 alin. (1) C. pr. civ., însă acest lucru nu se va realiza în cadrul procesului civil, ci prin intermediul unei sesizări adresate organelor de cercetare penală competente să investigheze falsul.

4. Concluzii

Decăderea, ca sancțiune de drept procesual civil, are un puternic efect de a disciplina procesul civil, de a asigura stabilitatea și certitudinea juridică, punând presiune pe părți să îndeplinească actele în ordinea prescrisă de lege și cu bună-credință, evitându-se conduitele șicanatorii sau încercările de a surprinde adversarul.

Caracterul constrângător al termenelor imperative a fost de multe ori criticat de părți în fața instanței de contencios constituțional care, de fiecare dată, a respins criticile, arătând că dreptul de acces la instanță nu este unul absolut, astfel că poate cunoaște unele limitări. Pe de altă parte existența acestor termene stricte nu face decât să asigure soluționarea cu celeritate a litigiilor, fiind conforme cu legea supremă atâta timp cât nu afectează dreptul în substanța sa.

Putem afirma că, în prezent, configurația juridică a procesului civil este corespunzătoare dezideratelor unui proces modern, fiind responsabilitatea părților să contribuie la desfășurarea cursivă a procesului prin respectarea întocmai a tuturor îndatoririlor procesuale și a termenelor de procedură.

Un proces în care părțile își fac cunoscute încă de la început toate pretențiile, apărările și mijloacele de probă, în care cauzele de nulitate cunoscute se invocă în același timp, iar modificările de acțiune sunt rare are toate șansele să fie încheiat într-un termen rezonabil, fără o risipă de energie, timp și resurse materiale.